

TIEDUSTELUMATKA.

Pilviseen ja koleahkona valkeni sunnuntai, elokuun 2. päivä, jolloin oli määrä lähteä takaisin vallattuja seutu- ja samoilemaan. Ennen pitkää lämpö kuitenkin nousi ja sen mukaan selkeni myös taivas ja edessämme oli mitä kaunein kesäpäivä.

Hyvissä ajoin ennen sovittua lähtöaikaa olin auton vieressä odottamassa ja tasan kello 8 saapui myös majuri Rainio. Pohjois-Karjalan piiriesikunnan toinen edustaja, kapteeni Lavola myöhästyi tapansa mukaan, joten kävimme noutamassa hänet kotoa. Matkavarusteita ei meillä ollut mainittavammin mukana, mutta aseistus oli sitä runsaampi. Joka miehellä oli tietysti oma taskuaseensa, mutta sen lisäksi oli vielä pari kivääriä sekä konepistooli käytettävänä. Nämä aseet osoittivat, että matkan varrella täytyi olla varuillaan ellei tahotonut tulla ikävästi yllätetyksi.

Enemmittä viivytyksittä pääsimme lähtemään ja matkareitti kulki ensiksi vahvasti linnoitetun väliaikaisen rajavyöhykkeen läpi Kaurilaan. Täällä ylitimme Moskovan rauhassa määrätyn rajan ja totesimme, että ryssien pystyttämä rajapylväs ja heidän tekemä^{nsä} punavihreä maantiepuomi makasivat tien vieressä ojassa. Jatkettiin poistettujen miinoitusten kuopittamaa tietä Värtsilään, jonne pysähdyttiin hetkeksi katsomaan paikkakuntaa kohdannutta hävitystä, joka teki masentavan vai-

kutuksen.

Soanlahden kautta jatkettiin Suistamoon. Matkan varrella poikkesimme vähän väliä maantien läheisyydessä olevia, ryssiä jälkeensä jättämiä nähtävyyksiä tutkimassa.

Tutkittavaa ja ihmeteltävää olikin runsaasti.

Missä oli ryssä tehnyt navetasta leipomon toimittamatta sitä ennen mitään mainittavaa siivousta, missä taas tehnyt omituisia uudisrakennuksia yhdistämällä osia vanhoista meikäläisten pystyttämistä taloista, missä taas käyttänyt läheisen kalmiston muistokiviä lattialaatoiksi, jolloin tavallisesti hiottu tekstisivu muodusti kulutuspinnan.

Eroituksena meikäläisestä maisemasta herätti erikoista huomiota kaikenkaltaiset juhlaportintapaiset joka talon kohdalla. Aidat olivat nähtävästi joutuneet uuniin, koska niitä ei näkynyt muuta kuin tynkä siellä täällä.

Paljon muutakin nähtävää oli, mutta riittääköön jo mainitut esimerkit.

Suistamossa oli viime hetkessä tullelta pelastunut kirkko meikäläisten käytössä sairaalana, mikä käytön kirkolle katsoimme sopivammaksi kuin sen käyttäminen elokuvateatterina tai tallina; kuten vihollisemme tapana oli,

Taival, joka täten oli jäänyt taaksemme, oli venäläisten partioiden miltei jokapäiväistä liikkumisaluetta ja matka tehtiinkin aseet valmiina, mutta mitään välikohtauksia ei sattunut. Saatoimme rauhassa jatkaa matkaamme Leppäsyryään, jossa Karan s.o. Karjalan Armeijan Esikunta silloin oli. Ensiksi meille täällä tarjottiin aamiainen, jolloin saimme tietää jo sivuttaneemme sen paikan, missä huolto-osasto majaili ja mihin meidän piti mennä saadaksemme asiamme järjestetyksi.

Oli palattava takaisin noin kolme kilometriä Suursarkaan tavataksemme everstiluutnantti Veistaroa, jolle meidän tuli esittää asiamme ja jonka puheille pääsimmekin kotvasen odotettua.

Esittelyn jälkeen ja kun seurassa olleet korkeammat upseerit olivat esittäneet asiansa, tuli minun vuoroni, jolloin syntyi suunnilleen seuraava vuoropuhelu:

- Luutnanttihan on täällä Suomen Pankin edustajana, kuten esittelystä huomasiin?

- Aivan niin, herra eversti, pyydän saada muutamalla sanalla esittää asiiani.

- Sitähän minä odotan.

- Pari viikkoa sitten sain pankin Johtokunnalta määräyksen valmistaa Sortavalan konttorimme avaamisen heti, kun tämä on mahdollista, sillä puolustuslaitoksen taholta on esitetty vastaava pyyntö.

- Niin, minä tein asiasta aloitteen.

- Kun mielestäni asiat kuitenkin kehittyvät tavalla, joka ei viittaa pikaiseen ratkaisuun Sortavalan suunnassa, mutta pankkikonttorin olemassaolo lähempänä rintamaa kuin nyt ymmärtääkseni olisi toivottava, olen pyytänyt ja saanut Johtokunnalta luvan ottaa yhteyttä paikallisiin sotilasviranomaisiin sopiakseni niiden kanssa sopivasta sijoituspaikasta rintamakonttoria varten.

- Se olisi saanut tulla jo aikoja sitten.

- Mikä paikka tässä vaiheessa lähinnä tulisi kysymykseen? Olen ajatellut Pitkärantaa, mutta ehkä joku toinen paikka herran everstin mielestä olisi sopivampi? Ehkä tämä Leppäsyry?

- Ei, ei tänne. Pitkärannassa se tarvitaan mahdollisimman pian. Herrathan ovat juuri menossa sinne?

- Kyllä.

- Ottakaa siellä yhteys eversti Steweniin ja sopikaa hänen kanssa ^{an} yksityiskohdista. Onko selvä?

- Selvä on, herra eversti, kiitän.

Tähän päättyi audienssi eikä meillä ollut enää mitään syytä viipyä kauemmin Suursarassa. Aivan heti ei kuitenkaan päästy jatkamaan matkaa, kun sillä hetkellä juuri lenteli 12 yksikköä käsittävä vihollisten pommikoneparvi päitteme yllä.

Koska ei mitään sen kummempaa sattunut, emme jääneet odottamaan "vaara ohi"-merkkiä, vaan nähtyämme koneiden poistuvan läheisyydestä istuuduimme uudelleen autoon.

Reitti kulki nyt Pyörittäjän ja Lemetin kautta Pitkärantaan. Pyörittäjässä kävimme tutustumassa siellä toimivaan "kolhoosiin" ja Lemetissä, talvisodan kuuluisissa "motti"-paikoissa katsottiin eri mottialueita ja niiden nähtävyyksiä.

Pitkärantaan päästyämme tapasimme heti everstiluutnantti Stewenin, joka kuitenkin ohjasi meitä edelleen sikäläisen armeijakunnan huoltopäällikön, everstiluutnantti Hendusen puheille.

Everstiluutnantti Hendusen ja esikunnan huoltopäällikön, majuri Kukilan kanssa sovittiin sitten lähemmistä yksityisyyksistä ja päätettiin, että pankin konttori saman elokuun 5. päivänä avattaisiin Pitkäranta Oy:n tehtaan konttorirakennuksessa, joka oli ainoa paikka, missä oli rahojen säilytyspaikaksi sopiva holvi käytettävissä.

Poikettuamme vielä tutustumassa näin varattuun huoneistoon, joka kyllä silloin oli muussa käytössä, mutta jonka totesimme tarkoitukseemme sopivaksi, lupasi majuri Kukila järjestää huoneistoon tarpeelliset konttorihuonekalut ja vuoteet viidelle hengelle. Tästä kaikesta hän samalla meidän läsnäollessamme antoi tarpeelliset määräykset vänrikki Mäkiselle, joka lupasi järjestää kaikki kuntoon 4. päivän iltaan mennessä.

Nyt olikin omalta taholtani tehtävä suoritettu ja niin saatoin hyvällä omatunnolla osallistua yksinkertaiseen teekutsuun, joka järjestettiin hyväksemme upseerikanttiinissa ennen paluumatkalle lähtöä.

Lähtiessämme jatkamaan matkaamme olin siinä uskossa, että kaikki oli kunnossa sopimuksen mukaan ja että ainakin huoneisto- ja kalustokysymykset olivat hyvässä järjestyksessä. Ettei näin kuitenkaan ollut, sain kyllä myöhemmin pettymyksekseni todeta.

Ilman ollessa suotuisan ja ajan riittävän päätimme käyttää toista reittiä palatessamme takaisin Joensuuhun kuin menomatalla ja lähdimme nyt aluksi Läskelään.

Täällä kuunneltiin tykkien jyskettä Sortavalan suunnalta ja näimme sankat savupilvet, joiden luultiin nousevan palavasta kaupungista. Myöhemmin kyllä totesin, että tulessa oli ollut polttoainevarasto Sortavalan ja Helylän keskivälissä, mikä aiheutti sankan ja pitkäaikaisen savun ja antoi alun sitkeälle huhulle, että itse kaupunki oli ilmiliekeissä. Sama huhuhan oli houkutelut meitäkin sinne katsomaan.

Tiesimme jo ennestään ja sen olimme myös äsken omin silmin saaneet todeta, että Pitkäranta oli kärsinyt paljon sodasta. Impilahden kirkonkylässä, jonka kautta olimme tulleet, oli myös useita taloja palanut, mutta suurin osa oli kuitenkin edelleen kunnossa. Tämä hävitys tuntui sittenkin verrattain pieneltä, kun vertasi sitä siihen, mitä Läskelässä saimme nähdä. Meistä oli vaikea sanoa missä hävitys oli perinpohjaisempi, mutta kyllä ainakin näytti siltä, kuin Läskelä hyvinkin olisi vetänyt vertoja Värtsilälle, joka kuitenkin tiedettiin sodan ehkä pahimmin runtelemaksi paikaksi. Läskelässä olivat kaikki joen yli johtavat sillat ryssien räjäyttämät, mutta omat pioneerimme olivat jo rakentaneet uuden hyvän maantiesillan, joten autolla pääsimme hyvin joen länsirannalle ja sitä tietä edelleen Harluun.

Täälläkin seistiin vähän aikaa ja ihmeteltiin Stalinia esittävän, betonisen kuvapatsaan kömpelyyttä, mutta se ei meitä kauankaan kiinnostanut yhtä vähän kuin ryssien rakentamat rivitalot, joiden kaltaisia olimme nähneet jo Pitkärannasakin, jossa ne muodostivat n.s. "Pitkärannan kaupungin".

Harlun jälkeen tultiin Ruskealaan, jossa sivuutimme

melko läheltäkin parast' aikaa pehmitettävää mottia marmorilouhimossa, sekä sieltä edelleen Pälkjärven ja Tohmajärven kautta Joensuuhun. Matkan varrella tutustuimme vielä muutamaan viholliskorsuun ja bunkkeriin ynnä muihin linnoituslaitteisiin, vaikka tutkiminen jäikin verrattain pintapuoliseksi inhoittavan hajun ja lian vuoksi.

Tasan kaksitoista tuntia kesti tämä muistorikas matka, joka oli pituudeltaan täsmälleen 400 kilometriä. Kello oli äsken lyönyt 22, kun automme pysähtyi "Pielisjoen Linnan" (Joensuun suojeluskuntatalon) eteen ja seurue sydämmellisten kiitosten ja hyvästien jälkeen hajaantui.

Seudut, joihin olimme käyneet tutustumassa olivat kauttaaltaan olleet minulle ennestään tuntemattomia, vaikka olinkin muutaman kerran junalla matkustanut niiden kautta. Siksi olinkin ottanut äsken päättynneen matkan enemmän turisti- ja huvi- kuin virkamatkana, mutta hyvin pian sain todeta, kuinka tärkeät ja tarpeelliset sen yhteydessä hankkimani paikantuntemus ja varsinkin tieto rikkinäisyyksistä eri maantiereiteillä olivat.

Jouduin näet seuraavilla matkoillani toimimaan opapaana, sillä säännöllisesti jouduin tekemisiin autonkuljettajien kanssa, joilla ei ollut pienintäkään aavistusta näitten seutujen teistä. He olivat kaikki kotoisin muista osista maata ja säännöllisesti satuin joutumaan mukaan heidän ensimmäiselle matkalleen.

Tavallisesti heillä kyllä oli Suomen maantiekartta mukana matkassa, mutta se kelpasi vain Värtsilän rajalle, joten loppumatka oli ajettava allekirjoittaneen muistitietojen mukaan. Tämä olisi luonnollisesti ollut mahdotonta ilman edellä selostetun matkan kokemuksia. Tunsin sen vuoksi monta kertaa olevani kiitollisuudenvelassa majuri Rainiolle siitä, että hän elokuun 2. päivän matkalle varasi minulle pankin edustajana paikan autossaan ja että hän matkalla tahtoi nähdä mahdollisimman paljon, mikä erikoisesti koitui minulle hyödyksi työssäni.

UUSIJA TOIMIA...

Palattua...

Kallista...

Auton...